

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, Fieca una data pe septimana. — Pretulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu seu 40 doidecari, or 3 galbini mon. sunatoria. Se prenumera la postale c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari seu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiecare publicare. Fara depunerea acestui pretu înainte nu se voru mai primi publicati.

Nr. 7.

Brasiovu, 4 Februaru, 23 Ian. 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA

Senatulul imperialu.

Siedinti'a 23 din 27 Ian.

Am vediutu in Nr. trecutu suptu acést'a rubrica, ca cas'a dep. a primitu propunerea lui Dr. Giskra, pentru cá se se aléga o comisiune de 9. membri din sinulu dietei. care se reportese casei asupra declararei ministrului Plener, facuta in siedinti'a 21 din 19 Ian.

Intemeierea acestei propuneri se faou in siedinti'a acést'a. Dar' se mergemu dupa ordinea. Indata dupa deschiderea siedintii si dupa, cetirea mai multoru curente incurse de interesu, care nu ne atinge pe noi, Escelenti'a S'a Ladislau Vas. de Popp, cá deputatu alu senatului imperialu, depune in limb'a romana apromisiunea.

Dr. Herbst cu consocii 'si arata apoi dorinti'a de a se modificá §-lu 18 din regulamentul casei, pentrucá toti membri dietei se póta fi de facia de aci incolo la consultarile comisiunilor bugetarie si ale celei ce s'a asediatu pentru legea de reform'a contributiunilor directe, si acést'a propusatiune se si declara indata de urgenta si se si primesce cu unanimitate.

Dr. Giskra si cere dupa acést'a cuventu spre asi intemeia propunerea despre declararea ministrului de financia si primindu voia incepe in sensulu urmatoriu:

Declararea ministrului de financia in siedinti'a din 19 Ian. a sternitu in casa o sensatiune ne mai usitata; cas'a fu surprinsa astufeliu, incatu inainte de a se lasá la votisare otari a intrerumpe siedinti'a, din motivu, ca dupa acestea impartasiri ale d. min. de financia se vede a fi cu cale a nu mai continuá pe tractarile si otari si amanarea votisarii. Era unu ce naturalu acést'a, pentruca declararea acést'a, de si la inceputu póte reu intieléasa, dupa cum se vediu din esteriorulu ei, e de una insemnatate estraordinaria pentru pusatiunea regimului facia cu cas'a, pentru basele vietiei constitutionale si pentru desvoltarea ei, pentruca Ecs. S'a d. min. de financia vorbi in cuvinte chiare, cumca ori cum voru esi conclusele casei si ohiar' si candu cas'a de susu s'ar' invoi cu conclusele casei de diosu, totusi regimulu vré numai, asemi concluse ale trage in profund'a sa consideratiune, dar' vreo potere normativa mai departe batatoria nu se póte dá concluseru de felulu acést'a. Elu vré numai a accentuá, cumca astufeliu de declaratiune sta in contradicere cu §-lu 10 alu patentei din 26 Febr. 1861, care in cuvinte respicate numera control'a detoriilor de statu intre functiunile senatului imperialu. E vederatu, ca unu astufeliu de intielesu e calificatu a sgudui cele mai esentiale temelii ale vietiei constitutionale, déca dupa intielesulu generalu alu declararii tóte conclusele ambeloru case se potu privi numai cá sfaturi pentru resolutiunile regimului. Déca vre unu membru particulariu se ar' fi declarat astufeliu in adunare, se ar' fi tienutu chiamatu altulu ai responde, si prin respingere impresiunea ar' fi devenitu nula, ci declararea nu esi numai dela singuru min. de financia si de pe banc'a ministeriala si acést'a declarare se atribue regimului. Elu (Giskra) nu vré a face combinatiuni cu alte semne ce se vedu pe orizontele politicu, ci numai intréba; ce se faca cas'a facia cu una declarare cá acést'a? Se o primésca? — De securu, ca nu; pentruca acést'a ar' fi una nimicire a insemnatatii casei; seu dóra se o petróca cu tacerea? — Inca nu; pentruca scimu, ce va se dica precedentiele, si cum se facu provocari la asemené precedentie si in alte case. Deci, déca in declararea regimului se afla unu ce, de care trebue se ne aperamu, apoi numai in aperare ne sta tóta posibilitatea: cas'a, pre catu e indreptatita, trebne se se afle in stare a se aprerá; se póte ca in intial'a desbaterii unele cuvente nu s'au potutu destulu rumegá, si póte, ca acést'a e una declarare numai individuala, dar' noi suntemu dedati a audi din gur'a de ministru totu deuna accentuata tienera neclintita de institutiunile constitutionali. In fine tiene,

ca mediuloculu celu mai potrivit ar' fi, cá pertractarea acesta preliminaría se se faca in comisiune, unde se va cumpani pana in catu ar' fi de primitu seu de reieptatu declararea ministrului, si finesce cu cuventele:

„Eu nu sciu, déca suntemu norocosi in alegerea momentulu, de a aduce inaintea casei intrebari — la parere subordinate — fara caracteru practic. — Cu tóte acestea simtiulu de oblegamente alu deputatiloru e destulu de viu, pentrucá, in neci unu casu se nu si neconsiderese misiunea s'a, si se si perésca bunulu celu pretiosu alu determinatiuniloru constitutionale, care le avemu, si se se ferésca de atacuri, ori si de unde ar' veni acestea. Me rogu de in. casa, cá se si de invoirea la propunerea mea.“

Asia se faou votisare si se primi propunerea cu 80 de voturi, ad. propunerea; cá se se aléga unu comitetu, care se cumpanésca lucrulu, se reportese, si se faca si propuneri eventuale asupr'a declararii ministrului.

De aci se pasi la ordinea dilei, ad. obiectulu scaderii contributiunii cu 10% la produoerea spirituóseloru, si rebonificarea contributiunii de consumu la esportarea loru preste graniti'a imperiului si, delaturanduse proiectulu regimului, se primi alu minoritatii, cá rebonificarea se se marésca cu 10% pana la 30 Iuniu 1866, incependu activitatea legii dupa 30 de dile dela publicarea ei. — Se mestech la desbateria acést'a si cate oeva umoristicu d. e. Kinski dise, ca elu se lépada de acele 10% in favórea statulu, care are mai mare lipsa decatu elu unu particulariu. — Er min. de Plener aduce si Ardealulu, Tirolu si o parte a Ungariei inainte, unde recolt'a a esitu astufeliu, incatu unele produse numai pentru fiertu sunt de folositu, si de aceea se se favorése vinarsariele in sensulu tegei. —

Date statistice.

IV. Numerulu functionariloru publici. Ori care voiesce a'si formá unu felu de judecata despre afacerile si despre tóta starea finantieloru monarchiei austriace, prin urmare si de a tierii in care se afla fiacare din nou, trebue se 'si castige mai anteu óresicare cunoscintie, fia macar numai pe de asupra despre mecanismulu regimului si anume se afle numerulu functionariloru sistemisati si nesistemisati din totu coprinsulu monarchiei. Analele statistice ne impartasiescu pe an. 1864 siem'a deplina a intregii administratiuni civile dedusa si specificata in tóte ameruntele sale. Intr'aceea spatiulu Gazetei nu me sufere a scóte mai multu, decatu numai sumariulu contrasulu alu toturoru ramuriloru administrative si judecatoresei.

	Nr. functionariloru
Cabinetulu Maiestatii S., consiliulu de statu celu ministerialu	58.
Ministeriulu afaceriloru din afara	356.
Ministeriulu de statu (pentru mon. intréga)	12.571.
Ministeriulu dreptatii (numai p. tierile de preste Laita, V.-Lomb., Galiti'a, Bucovin'a)	4648.
Cancelari'a Ungariei cu totu ce sta sub ea	6022.
Cancelari'a Transilvaniei (detto)	1713.
„ Croatiei-Slavoniei (detto)	879.
Minist. finantieloru (p. mon. intréga)	16.872.
Minist. de comerciulu (detto)	4133.
Minist. de politia (detto)	880.
Minist. de marina (detto)	229.
Control'a suprema de statu (detto)	3967.

Sum'a totala a functionariloru sistemisati incependu dela ministrii pana diosu la canalisti 52.328.

Afara de acesti amplotiati mai sunt si altii oarii nu tragu plati sistemisate, n'au dreptu de pensiune, si se potu dimité oricandu dupa impregiurari. Aceia sunt;

Cei carii mai lucra la catastru in vreo optu tieri 1374 insi.
Cei dela provisoriu de contributiunea pe pa-
mentu *) 276 „

Cu totii 1650 insi.

Afara de acesti amplotiati provisorii mai afii in totu coprinseleu monarchiei 2500 postmaisteri si espeditori privati, carii cu totii trasera pe an, 1864 cá despagubire, cá onorariu, simbria 590.900 fl. v. a. Mai sunt si 448 servitori pachetanti, incarcatori si descarcatori cu simbria totala de 131.163 fl. v. a. Numerulu paztoriloru civili (contrasi etc.) dela finantie de 782 insi inca nu e coprinseleu in numerulu sistemisatorulu; eara simbria a acestora taiã 232.838 fl. v. a.

Acum se impartia oricine numerulu toturoru aceluor functionari si simbriasi preste numerulu de 37 milioane locuitorii ai monarchiei; se mai afla si din alte staturi, eara anume din Franoi'a, care este numerulu functionariloru si alu simbriasiloru de aceleasi categorii, pentru cá se si póta formã o judecata drépta, déca aceiasi la noi sunt prea multi séu numai de ajunsu, eara acésta cu atatu mai vertosu cu catu publiculu pana acum este aplecatu a crede, ca numerulu amplotiatorulu socotitu preste totu va fi prea mare si ea cu mai pucini inca s'ar poté face totu acea tréba. Intr'aceea eu credu asiã, ca din decursulu desbateriloru parlamentare in acésta privintia inca va esi curatulu adevéru la lumina. Pana atunci inse noi se mai scótemu aici inca si unu catalogu specialu pentru o singura tíera, eara aceea se fia Transilvani'a cu atatu mai vertosu, ca tocma acésta se afla cum amu dice in predie'a unei noua impartielii si noua organizatiuni politicu si judecatorescu prin insasi diet'a s'a, care apoi va vedé cum se si regulese lucrulu pentrucã se póta pastrã din spese.

Amu vedutu mai susu, cumca numerulu functionariloru, prin carii Transilvani'a isi sustiene a cea a u t o o m i a, pe care ia recunoscut'o diplom'a si patent'a este 1713. Acelu numeru se ramuresce asiã:

Cancelari'a reg. a curtii	38 insi
Gubernulu din tíer'a	112 „
Comitatele, districtele	458 „
Scaunele	207 „
Departementulu technicu (aedilis)	79 „
„ cladirii de drumuri	63 „
„ alu regularii apeluor	6 „
Prinsorile. temnitiele	14 „
Cultulu si invetiamentulu **)	247 „
Justiti'a si anume:	
Tribunalulu apelativu (Sibiiu)	24 „
„ apelat. (tabl'a reg. Osiorheiu)	55 „
Tribunalele de prim'a inst. in comitatu (sedriae)	400 „
Tribunalulu criminalu in Osiorheiu	10 „

Sum'a cá din susu: 1713 insi.

Acestia sunt amplotiati Ardealulu autonomu, carii se platescu din visteri'a tierii si respective din a statulu; eara cei strinsu comunali dela cetati, orasie, orasiele si sate, pe carii ii si platescu comunele, cauta 'i in vreunu siematismu din tíer'a (?), ca in statistica nu'i vei aflã.

Credu ca in legaminte cu cele aratate mai in susu va interesa de a mai cunósce si sumele ce costa autonomi'a nóstra; pe acelea inse le voi scóte din preliminarulu asternutu de catra cancelari'a r. transilvana la senatulu imperialu spre aplacidare séu incuviintiare.

Sum'a totala ceruta pentru Ardealu pe an, 1865 pentru tóte trebuintiele acelei tieri este 3,543.391 fl. v. a., adica cu 138.255 fl. v. a. mai multu decatu pe 12 luni 1864 (care le sciti ca se facuse de 14 luni).

Acea suma totala se re'parte pe 1865 asiã:

1. Cancelari'a r. séu gubernulu centralu precum se numesce ea in preliminaru	183.430 fl.
2. Spesele dietei ardelene	100.000 „
3. Administratiunile politica (gubernulu din tíer'a, cu comitate, districte, scaune)	913.644 „
4. Locurile de prinsóro	107.370 „
5. Departementulu technicu	87.965 „
6. Cladirea de drumuri	568.907 „
7. Regularia de ape	54.753 „
8. Ajutoriu la inst. rel. rom. catolice	8.541 „
9. Fundatiuni si ajutore la alte culturi ***)	147.574 „

*) Grundsteuerprovisorium.

**) Pre catu e platitu de tíer'a.

**) De vomu avé timpu le voi specifica altadata.

10. Nisce ajutore ce se numescu aequivalente si de recessu	3.545 fl.
11. Referintii scóleloru (plati si diurne)	5.570 „
12. Ajutoriu statulu ia unele scóle	2.628 „
13. Fundatiuni si alte ajutore pentru scopolu instructiunii publice	160.391 „
14. Administratiunea dreptatii	722.757 „
15. Gendarmeri'a cata se cere	476.316 „

Sum'a cá din susu 3,543.391 fl.

Din acestea sume specificate in catuva se camu póte cunósce, catu ne sta pre noi propri'a nóstra administratiuno.

Ei, dara in Transilvani'a mai sunt cá si in oricare alta tíer'a, inca si alti functionari de ai statulu intru intielesulu strinsu. Se'i scótemu si pe acestia dupa fiacare ministeriu, apoi se incheiamu. Asiã in Transilvani'a sunt:

De ai ministeriului de financia functionari	822.
„ minist. de comerciu (poste, teleg. etc.)	108.
„ „ politie	18.
Controlulu statulu (totulu e in Vien'a)	—
Controlu din tíera (Exactoratus)	76.
Minist. de marina, nici unulu	—
Alu afaceriloru din afara, nici unulu	—
(Alu resboiului n'are locu aici)	—

Sum'a functioneriloru de statu aplicati in Ardealu 1024.

Catu costa tienerea acestoru functionari de statu cu platile si cu tote recerintiele dicasteriiloru lor se póte aflã din bugetulu generalu, de care inse in acestu momentu nu me pociu folosi.

Din cele doua sume generale 1713+1024 functionari sistemisati ese sum'a totala 2737.

Cati din acestia sunt romani, cati unguri, cati sasi? Cine'mi va spune? Luati earasi siematismulu la mana. Inse ce? Asemenea intrebare e de prisosu pentru aceia, earii nici nu mai voiescu amplotiati din natiunea lor, ci voiescu a se retrage in pasivitate.

In Ungari'a sunt, precum veduramu, 6022 functionari autonomi, eara de ai statulu sunt 4896. „Concordia“ nóstra ne-ar indatora, déca din funtani ce'i voru fi standu in dispusitiune ar' comunica numerulu functionariloru romani din Ungari'a (cu Banatu cu totu). G. B.

Din situatiunea Marmatiei.

Din tóte scirile din Marmati'a (comitatulu Maramuresiu in Ungari'a) cate s'au publicatu in diurnalele nóstre in priviintia starei nationale si materiale, — din punctu de vedere romanu, — amu observatu, oa starea cea adevérata inca nu se cunósce pe deplin. —

Am cetitu multe despre eroii nostri, — a caroru patria este Marmati'a; seimu din istoria de unu Dragosiu si de alti romani din acelasu léganu maretiu; cari stau pana astadi in memoria cá totuatarea prototipe demne de imitatu, si de acea cu totu dreptulu astepti si adi, cá din léganulu acelu de eroi, alti nepoti intocma demni de protoparintii loru sese redice pe latulu campu alu impulpariloru nationali; astepti si vei astepta cu dreptu, cá in comitatulu acesta, léganu romanu nu numai de poporu, ci chiaru si de eroi, se intelnesci adi unu poporu romanu cu o multime de nobili si intielegintia, care se valfaia flamur'a conducatoriã la inaltiare in cultura, in stare morala, materiala si politico-nationala, cá unu gagiu de pietate catra sant'a tierina si memoria a eroiloru nationalitatii romane! —

Amu auditu pe multi judecandu, ca Marmati'a cá comitatu romanu, cu unu teritoriu atatu de favoritu, prin ajutoriulu nobilimei cata se inaintese in tóta priviintia neasemenatu mai tare cá alte comitate, unde poporulu romanu fora reprezentantia asia insemnata de nobili si proprietari mari din sinulu loru, numai cu greutati mari se lupta si incórda pentru drepturi nationali. Altii credu, ca in Marmati'a te afii chiaru numai intre romani, si ca intrandu in valea Tisei vei bineventa unu poporu fericitu cu intielegintia inalta, nobilime superba in genulu seu romanu si preotime cu zelu apostolicu-nationalu. Si cine n'ar' crede bucuros? Dar' se vedemu catu dreptu avemu de a ne bucura si catu ér' de a ne intrista, candu ne vomu pune intrebarea:

Ore sémena Marmati'a de atunci cu Maramuresiulu de presentu? Cauta se marturisescu, ca neci pe departe. Aceptarea ta romane aicea nu te va multumi, cum doresci. — Se vedemu, de ce nu. —

Indata, candu intri pe dealulu la „Vörösmart“ ti se desface panoram'a cea mai frumoasa, vedendu catu iti iérta vederea acestu teritoriu, odinióra tier'a lui Dragosiu, cu riulu

Tisei, pe care se scoboru plutele incarcate cu sare din salinenele cele bogate dela Slatin'a si Rona; venindu pe riu in diosu, dupa voi'a plutariului romanu, pe care ilu vedi in statur'a lui voinica, ce caracterisessa ras'a romana din Marmati'a, standu fora frica si in tempii cei mai periculosi ai esundarei Tisei, si luptanduse cu elementulu acesta cu bravura, in catu te misca de mirare.

Pe riulu Tisei vei intelni la intrarea in Marmati'a barbati, cari vorbescu limb'a ta, si vei fi in dulcea sperantia, ca vei afla tóte dupa simpati'a ta. Te vei grabi a te apropiá de satele acestoru ómeni, cá se gusti amorea elementulu nationalu pe acestu pamentu frumosu!

Dar' cu atatu mai amaru te simti lovit in asteptarile tale, cu oatu inaintesi pe calea tierii dela Hustu catra Sigetulu Marmatiei, trecundu totu prin sate locuite de ruteni si evrei, cari se inmultiescu din anu in anu asia de tare, in catu ocupa mai sate intregi.

Tóte birturile, morile, vamile etc. sunt in manile loru, pentru acésta, dorere, ca se si numescu de poporu: Domnii arendasi. — Domnii acestia de arendasi se sciú folosi bine de saraci'a si decaderea poporulu rutenu si romanu, cá se 'lu faca si mai decadiutu. —

Apropiandute de Sigetu dai si de sate romanesci cu curti domnesci, dar' intrebandu, cine locuesce in una séu alta, audi numele romane polecite fiesicare cu altu nume, incatu nu esti in stare ati talmaci numele dupa origine, ca cei mai multi unguri, ruteni, evrei ilu respica cá nume magiaru, numai romanulu ei spune inca numele curatu, din care apoi bagi de sama, ca outare este unu nobilu de origine romana, dar' dupa numirea adoptata magiarisatu, incatu abia 'si mai afla intervale de a suflá cate odata si aeru romanu in suflétulu lui. —

Pe catu mergi pe calea tierii te intelnesci mai numai cu evrei, cari siedu intr'o trasura si cate 10 insi, incatu iti vine a crede, ca Marmati'a cea de de multu este acuma locuita mai mare parte de evrei.

Déca voiesci a te adaposti de ostenéla intr'unu birtu, 'ti cauta se intri in cas'a jidanului, care este ospetariu in totu loculu Marmatiei, dar' te dóre, ca observedi poporulu traficandu cu densulu si folosinduse de beutur'a lui spirituóse, pe creditulu celu atatu de stricatosu alu evreului, care si cere cas'a si pamentulu de aratura de amanetu (zalogu), si i se da, ma li se vendu si bucatele de pe campu inca pana a nu fi secerate, incatu devinu apoi familii intregi la sapa de lemn; eara din evreulu celu trentiosu de eri vedi in 2, 3 ani nu numai domnu arendasiu, ci si domnu de cas'a si pamentulu bietulu romanu decadiutu.

Sigetulu Marmatiei, capital'a comitatulu Maramuresiu, e magiara séu evreésca, romanésca, ori rutena, ori armeana, de vei vre, atatu e de pestritiata. Caracteristicu e inse, ca ei vedi pe toti fora de osebire de nationalitate imbracati in vestminte magiare cu „szük nadrág si attilla“, numai poporulu se pórtá dupa datin'a lui, cu plaria camu spaniola si camesia scurta la peptu numai pana la sierpariulu celu latu, vestmintele celealte camu dupa romani.

Cum este portulu intielegintiei de aici, asia i este si credeulu ei politicu; ea se pórtá in costamu nationalu cu totulu magiaru, incatu nu'i mai cunosci din magiari, déca nu ti va spune traditiunea din gur'a unuia séu altuia, ca cutare e romanu nascutu.

Te affi curiosu in Marmati'a de acuma d. e. in capital'a ei, ca-ce de cauti romani si cu luminarea, din esterioru nu i mai cunosci!

(Va urmá.)

Unu respunsu Dlui O. . .

Brasiovu 1 Fauru 1865.

„Icón'a scóleloru elementarie?“ Art. tendentiosu? Da tendentiosu, Dloru, si tendenti'a lui e cá se ve desteptati toti, cati dormiti pe perini de pufu si cred-ti, ca in puterea autonomiei in caus'a scolaria ve poteti sculá candu vreti, cá se ve mai spalati manele cá pilatu cu cate o trasura de péna, ca ati pusu tóte la cale, dar' nu merge, ca poporulu e indereticu, seracu si cate tóte si apoi instructiunea remane totu cá vai de ea. Au nu vedeti ca acuma s'a facutu necesitate, si e la ordinea dilei prin tóte statele, cá institutiunea se se faca obligatória, ca altufeliu, déca se va lasá in grigi'a celui ce séu nu scia séu nu póte séu e lasu a scóte rezultate potrivite cu cerintiele culturai moderne, se periclitésa starea atatu cea morala catu si cea materiala a poporulu, ba si a besericeii, si acésta trebue se o recunósceti. Ecce dar', ca tendenti'a publicarei e amica lucrului. Dar' e amica si persóneloru, ca Dómné! bine cade omulu dejunulu, candu se scóla la can-

tarea cocosiului, ér nu dupa ce vede, ca i s'a 'luatu totu de pe masa si nu ia mai reniasu alta, decatu se dè din umeri. — M'ati intielesu, sciú prea bine, si acum ar' urmá, ca aveati a ne multiami, ca v'amu cucurigatu, cá se sciú, cum sunt informate locurile mai inalte despre starea scóleloru populare la poporulu romanu din Austri'a, cá cine vré se'si salvese onórea se dovedésca celu pucinu de aici incolo cu fapt'a, ca si ei se afla intre esceptiunile cele onorifice, in a caroru mana va prosperá instructiunea. Scimu noi, ca nime n'ar' dá bucurosu autonomi'a din man'a confesiunei sale si sasii; cu atatu mai pucinu. Ei, dar' densii au sínódele si consistóriele sale, ma spre a controlá sporiulu au introdusu si comisiuni de revisiune si au cuventu de a se opune, si póte ea sila neci ca le va face nime: dar' noi, déca nu, ne vomu regula in capete et membris masin'a instructiunei petutindeni, cu tóta energi'a si iutiél'a, cu ce stavila amu esi inaintea torentulu, candu ar' ecsundá? — Cu asteptarea? — Se nu mai stamu inainte cu acésta, ca dela 50 in cóce amu totu asteptatu de uritu si vedemu, ca catu ne a folositu. Instructiunea se stè in frontea si nu in posceniulu incordariloru. — De ce tréba avemu pe cei 2 consiliari de scóla la gubernu? Si déca 'i avemu, NB. la cererea nóstra, de ce nd le comitemu loru ingrigirea de instructiune, celu pucinu, pana candu ne vomu regulá si noi comisiunile nóstre scolari confesionari, ma si atunci inca ne va prinde bine activitatea loru, ca ne va servi de ponte, pentru comunicarea intre confesiuni si gubernu, candu ne va face lipsa de mesuri silitórie pentru sustienerea si crearea scóleloru.

Ma, déca ne da man'a, se le mai adaugemu si noi cate unu referentu din cleruri si cu barbati romani dela guberniu se constitue si ei cate una comisiune pentru fiacare confesiune, cari apoi sub presidiulu metropolitiloru se dispuna in numele guberniului despre tóte obiectele resp. eclesiastice scolari si fundationali, cá si cum facu r. catolicii, ca ardet Uoalegon. — Ecce tóta tendentiositatea Redactiunei cu publicarea acelu art. si déca totu nu ve place, combatetine si combateti totu ce nu ve place din cele dise, ca diurnalulu sufere totu, catu i concede legea presei si va publicá totu, ca nu e diurnalulu de partita, ci organu comunu nationalu, numai totulu acela se fia adeveru se nu fictiuni, si cuprinda sfaturi realisavere mai salutarie pentru prosperarea instructiunei. — En esiti la lupt'a opiniunei publice si nu totu barfiti numai pe delaturi la spatele lui Hercule. — E tristu lucru, candu tu te espuni, pentrucá se faci bine omulu si elu in locu de multiamita te tiene, ca i esti dusimanu!! Lepedati, róguve, in tartaru natur'a painginelui, care si din miere suge numai veninu si se imbemu cu totii natur'a albinei, care si din veninu inca estrage totu numai miere. —

Red.

Brasiovu 3 Febr. Concertulu domnisiórei Elis'a Circa in folosulu gimnasticeii a fostu o noua documentare despre maiestri'a virtuósei nóstre. Inse asteptamu dela cei competenti recensiuinea ambeloru concerte, care dupa jndecat'a publiculu si a nóstra ne au facutu onóre atatu nóua catu si virtuósei nóstre.

— Din laintrulu monarchiei n'avemu alta a report'a, deoatu, ca magistratulu dela Triestu in urma resolutiunei Mai. Sale din 21 Ian. fù desfacutu pe temeulu §-lui 32 din statutele orasiului. —

Din afara e memorabilu, ca principele Napoleonu tocma are de cugetu, si se ocupa cu proiectulu de a introduce instructiunea populare obligatória in tóta Franci'a. Apoi edarea istoriei lui Iuliu Caesare de imperatulu Napoleonu alu III-lea, in trei tomuri, care tocma acum se pregatesce dimpreuna cu traduceri in tóte limbile, pironesce asteptarea intregii Europe.

Acestu opu nu e una imitatie séu una colectiune, ci unu opu originalu istorico politicu si militar, care se fórte potrivesce cu tempulu de astadi. In tóte capitalele Europei se si afla insciantiare de prenumerari, chiar' si dela liberulu academie imp. diu Vien'a Karl Gerold-Sohn, in Pest'a la Heckenast, in Bucuresci la? pretiulu 4 fl. 50 cr. la t. I.

ROMANIA. Telegramulu Redactiunii. Bucuresci 1 Febr. „Camer'a Romaniei cu 105 in contra la 11 voturi a votatu legea, care da numai Principelui singuru denumirea metropolitiloru si a episcopiloru.“

In tóta tier'a, dupa cum ni se spune, e una linisce, care aduce dupa sene si seriositatea de a se nitá ómenii mai multu in viitoriu, decatu a se ocupá cu presentulu, care e atatu de inbelsugatu intru a produce legi si normative, in catu multi vinnu la indoiéla, óre aflaseva atata simbure de energia, de leala abnegatia de sene in folosulu statulu, cata se fia de adiunsu pentru a le pune pe tóte in viétia practica cu consciu-

tia si resolvire solonica de a sterpi totu feliulu de abusu. Opiniunea noastră e, ca fara presa libera abuserile si jignirea legiloru nu se potu sterpi. Dati dar' si una lege de presa libera, ca pentru securanti'a constitutiunii si a esecutarii legiloru e de adiusu a adange garanti'a, ca diurnalisticiei nu i iertatu a ataca logile statului sanctionate ci acésta sta in singur'a competintia a corpuriloru statului, ce representésa natiunea; ér' pe longa fidel'a observare a loru libertatea presei si a opiniunei va fi celu mai putinte factoru alu solidariei Romanei. — Asta ar' multumi si garanta si solidarea lucruriloru si ar desarma din taber'a dusimana. — Cu acésta intempinamu noi aici diu'a de 24 Ian. 1865, — 15 ani, 3 lustre dela divinarea inaltarii palatului romanu. —

Literariu. Din „Tesarulu de monumente istorice pentru Romani'a“ de A. Papiu Ilarianu primiramu si fascior'a a doua Tom. III pe lun'a lui Noembr. a carei sumariu e urmatoriu:

17 documente relative la obligatiunile date de electorele Ioachimu catra Petru W. intre cari, si genealogi'a lui Petru W. din arhivulu din Berlinu.

5 documente relative la istori'a lui Mihaiu W. totu din arhivulu din Berlinu. Si se mai apromite publicarea Chorographiei de Reichersdorff impreuna cu o charta a Moldaviei dela 1595 facsimilata prin litografia, care voru esi in una din fasciórele viitórie. „Tesarulu“ ese odata pe luna in fascióre de 4, 5 cóle. Pretiulu pe anu in Austri'a 6 fl.

Diurnalulu „Natur'a“, dupa program'a ce o primirama ér' va esi la lumina, capatandu abonati intr'unu numeru indestulatoriu. D. C. Essarcu Dr. in medicina, licentiatu in sciintiele naturale asociatu cu d. Ananescu licentiatu in sciintiele naturale si vechiu Redactoru alu Naturei promitu pe lunga art. de fondu si o dare de séma de lucrariile societati sciintieloru naturale din Bucuresci, ce se va organisa. Pretiulu abonamentului este doi galbeni pe anu, si se face in Bucuresci la Redactia. Din programa publicamu cele urmátórie:

Acelá care studia cu atentie starea societati noastre, e coprinsu totu de o data de unu sentimentu de intristare si de o profunda descurgiare; unu studiu inse mai seriosu si mai perspicace destépta mai in urma unu sentimentu mai pucinu intristatoru si inspira o sperantia incuragietóre acelora care sciu prin cate multe si dureróse fase au trecutú tóte natiunile, cá se ajunga la o stare mai pucinu turburata si mai pucinu nenorocita.

Avemú speranti'a ca, de vomu sci a ne luptá cu energia si inteligentia pentru a combata cauzele ce producú acésta confusiune, incoherentia si sterilitate din partea acelora ce lucrésa, acésta indiferentia, apatia si somnolentia din partea celoru ce 'si au pusu bratiile in sinu, avemú speranti'a si convicti'a ca viitorulu este cu noi, caci providenti'a n'a fostu si nu e ingrata catre patri'a romana si catra aceia care locuescu intrinsa depunendu in sinulu tieriei noastre tóte elementele cu care amú puté construi unu imposantu edificiu cu imposante proportii architectorale.

Acestu sentimentu ne face se ne punemu la lucru si sa chiamamu atenti'a tutoloru romaniloru seriosi, ce se ingrijescu de destinatele tieriei, asupra adeveratelor elemente, asupra elementelor, cá se dicu asia, primordiale de regenerare si de adeveratu progresu ce trebuiescu mai nainte de tóte introduse in sinulu societati noastre. Care sunt aceste elemente primordiale, care e punctulu de plecare, care e bas'a fundamentale pe care toti trebuie se catamu a o consolida?

O lege fundamentale ne arata filosofi'a istorii si se desfasiora lamuritu din studiulu aprofundatu alu tuturorú societatiiloru umane. Acésta lege se póte formul'a in modulu urmatoru.

„Esista unu reportu constantu intre starea intelectuale, intre starea mintala a poporeloru si starea loru sociala si politica care inevitabilu se modela dupa cea da'ntaiu.“

Prin urmare omeni de statu care dorescu, cá regenerarea sociala si publica se nu fia himerica, anarchica séu chaotica cata se indreptese tóta activitatea si inteligenti'a loru spre regenerarea intelectuale si morale a natií. Ce amelioratii mai cu séma cere intr'unu modu urgentu starea mintala a societati noastre?

Unu factu este evidentu, pentru aceea ce'lu pucinu ce mai sciu si mai potú a se inclina inaintea evidenti (lucru

raru cu totulu), acestu factu este: studiile sciintifice prin metod'a loru, prin logic'a, prin caracterulu de evidentia si necontroversabilu alu veritatiloru de care se ocupa, sunt de natura a da spiriteloru justetia, rectitudine, judiciu si a le feri de aberatiile si sofisme la care din nenorocire adesea conducú pe spiritele nepreparate, studiile speculative, studii in care domina vagulu, incertitudinea controver'sa cu eesercioiile sale suptile si periculóse, cu falsificarea, scalembarea si adesea pervertirea inteligentieloru celoru slabe, infirmitati ce din domenulu idei se coboru in domenulu factului, din sfer'a teoretica in sfer'a practica.

Deci ce vedemu in societatea noastră? Studiile speculative dominandu pretudindeni in colegiuri si in facultati, ómeni ce le imbracisésa, si le cultiva dominandu asemenea pretudindeni in societate si in guvernú. Studiile sciintifice din contra ecsilate sau parasite si despretiuite in colegiuri si facultati, ómeni de sciintie parasite si fara influentia in societate si in guvernú (cateva exceptiuni nu proba nimicu). Ecuilibriulu este ruptu, educati'a si instructia sufera, starea mintale a societati intregi sufera, starea sociala si politica a natií sufera asemenea.

Departé de noi periculós'a ilusie ca ameliorati'a se va face intr'o di, departé acele nerabdatóre si intempestive incercari de a resturna aceea ce este pentru a pune indata in locu conceptiile intelegintii noastre catu de inteleginte si logica ar' fi „Natura non facit saltus“ eata o lege constanta ce sciintiele naturale ne arata in lumea fisica si acésta lege nu este mai pucinu constanta in lumea sociala si necesaria pentru conservarea si adeveratulu progresu alu societatiiloru. Acei ce nu o cunoscú si nu o observa espunu natiile la mari si necalculabile nenorociri.

Aratandu dar' lacunele instructii si educatii, vomu cauta cu incetulu a le implini, ci constatandu pucinulu locu ce ocupa in societatea noastră sciintiele positive si ómeni ce le cultiva, nu vomu sili a respandi treptatu ideile contrarii prin organe de publicitate, prin societati sciintifice, prin cursuri publice. Nu putem aplauda indestulu inteligentiei initiative ce a luatú D. Dr. Cretulescu dandu miscare si impulsia studiulu sciintieloru positive si patronindule printr'opatriotica si activa incuragiare; si ne asociamu din tóta inim'a cu silintiele acelora ce au pusu fundamentele societati sciintieloru naturale din Bucuresci: mari serviciuri (pe care ómeni noastre intr' adeveru politici ar' trebui se le prevédia si se le facilite) se voru aduce spiriteloru priu asemenea studii si lucrari care contribuindu la ameliorarea mintala a societati va contribui la ameliorarea sociala a natií, caci esista, ca se repetamu legea susu mentionata ce constata filosofi'a istorii: „Unu reportu constantu intre starea mintala a poporiloru si starea loru sociala si politica care inevitabilu se modela dupa cea d'antaiu.“

A esitu si o fascióra: Cursu de sciintie naturali la facultatea de sciintie din Bucuresci „Introductiune la sciintiele naturali“ de C. Essarcu in 1864 in 48 de pagine, care se ocupa cu teoretic'a introducere in sciintiele naturali si cuprinde 3 lectiuni fórte aprofundate in sistemulu sciintieloru naturei. —

Responsuri. S. B. Ésa in Fói'a apoi o ai. J. M. M. N'am potintia seti respundu pe largu, te rogu se urmedi dupa ordinu. — M. Riscare, dar' securantia nu. — Reginu: Astaptu sosirea unui celui din urma, ca-ce oelilalti batu cafenelele, atatu au de lucru. — Naseudu: De n'ati inghetia; veduv'a lui Andreiu n'a primitu neci o para din cele publicate. Itte —. Mai ougeta si la alte restantie. — Cei cu restantie creditale: e mai lesne in faci'a locului a Ve imprumuta, decatú a mai face spese si ou posta si aici cu asteptarea a ne face necasu, si de lucru. Afara de DD. Cor. se taia totu creditulu pe viitoriu. — —

Cursurile la bursa in 3. Februaru 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 34 cr. v.
Augsburg	—	—	112 „ 50 „
London	—	—	113 „ 10 „
Imprumutulu nationalu	—	—	79 „ 75 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	72 „ 40 „
Actiile bancului	—	—	810 „ — „
„ creditului	—	—	189 „ 30 „

Obligatii desarcinarii pamentului in 27. Ianuariu 1865:
Bani 71.50 — Marfa 72.—